

Raadsvoorstel

Portefeuillehouder: Robbert-Jan van Duijn		Opgesteld door: Peter van Dijk, ROG Projecten, Grondzaken en Vastgoed
Besluitvormende vergadering: 30 januari 2025	Registratienummer collegebesluit: 11486	Raadsnummer (niet invullen, dit vult de griffie in)
Titel / onderwerp: Vaststellen beleidsvisie Arbeidsmigranten		
Samenvatting: In Nieuwkoop wonen en werken arbeidsmigranten. Op verschillende gemeentelijke beleidsterreinen hebben wij taken die (ook) arbeidsmigranten raken. Daarnaast levert de aanwezigheid van arbeidsmigranten en het stijgende aantal, nieuwe vragen op. Landelijk onderzoek laat zien dat er nieuw beleid en gerichte maatregelen nodig zijn om te zorgen voor aanvaardbare werk-, woon- en leefomstandigheden. Daarnaast is het van belang dat we in onze gemeente misstanden tegengaan, zowel die waarvan arbeidsmigranten slachtoffer kunnen zijn (zoals arbeidsuitbuiting, ongeschikte woonomstandigheden, etc.), als overlast in wijken als gevolg van overbewoning, leefwijze, cultuurverschillen of onaangepast gedrag. In de 'Beleidsvisie arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop' is uitgewerkt welke uitgangspunten we voor ons beleid hanteren, wat we willen bereiken en hoe onze aanpak er in hoofdlijnen uit ziet. Om daarmee een integraal kader vast te stellen voor de gemeentelijke aanpak rondom arbeidsmigranten.		
Voorgesteld besluit: De raad wordt voorgesteld het volgende te besluiten: 1. De beleidsvisie Arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop (versie 27 november 2024) vast te stellen. 2. Voor 2025 € 200.000 (2 fte) beschikbaar te stellen om aan de slag te gaan met het op orde brengen van de basis en dit bedrag te dekken ten laste van het begrotingssaldo 2025. 3. Begrotingswijziging nr. 2025-04 vast te stellen. burgemeester en wethouders van Nieuwkoop		

TOELICHTING

Inleiding / aanleiding

In Nederland wonen en werken naar schatting 800.000 arbeidsmigranten, veelal afkomstig uit andere landen binnen de Europese Unie. Ook in Nieuwkoop wonen en werken arbeidsmigranten. Het ontbreekt aan betrouwbare gegevens hoeveel; een globale raming is zo'n 800 in Nieuwkoop woonachtige arbeidsmigranten.

Op verschillende gemeentelijke beleidsterreinen hebben wij taken die (ook) arbeidsmigranten raken. Daarnaast levert de aanwezigheid van arbeidsmigranten en het stijgende aantal, nieuwe vragen op. Landelijk onderzoek – onder andere door de commissie Roemer – heeft aangetoond dat er nieuw beleid en gerichte maatregelen nodig zijn om te zorgen voor aanvaardbare werk-, woon- en leefomstandigheden. Daarnaast is het van belang dat we misstanden tegengaan, zowel die waarvan arbeidsmigranten slachtoffer kunnen zijn (zoals arbeidsuitbuiting, ongeschikte woonomstandigheden, etc.), als overlast in wijken als gevolg van overbewoning, leefwijze, cultuurverschillen of onaangepast gedrag.

In de 'Beleidsvisie arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop' is uitgewerkt welke uitgangspunten we voor ons beleid hanteren, wat we willen bereiken en hoe onze aanpak er in hoofdlijnen uitziet. Om daarmee een integraal kader vast te stellen voor de gemeentelijke aanpak rondom arbeidsmigranten.

Uitgangspunt hierbij is dat arbeidsmigranten nu en in de toekomst een bijdrage kunnen leveren aan de economie en de samenleving. Een belangrijk doel is daarom een goede woon-, werk- en leefsituatie voor arbeidsmigranten te waarborgen. Dit omvat het voorkomen van misstanden zoals uitbuiting en mensenhandel, en het verkrijgen van beter inzicht in de situatie door middel van verbeterde registratie. Daarnaast willen we overlast in wijken voorkomen en een structurele aanpak hanteren die langdurig vol te houden is.

Doelen die we hiermee willen bereiken zijn:

- Een goede woon-, werk- en leefsituatie voor arbeidsmigranten in onze gemeente.
- Geen misstanden onder arbeidsmigranten door uitbuiting en mensenhandel.
- Zicht en grip op de situatie door betere registratie.
- Voorkomen van overlast in wijken.
- Een structurele aanpak die de gemeente lang vol kan houden.
- Financiële randvoorwaarden onder controle houden.

Ondersteunend hieraan zijn de volgende punten van belang:

- Arbeidsmigranten wegwijs maken in de Nederlandse en Nieuwkoopse samenleving.
- Beleid en aanpak uitwerken samen met alle betrokkenen.
- Gebruik maken van beschikbare kennis en ervaringen van elders waar mogelijk.

Daarvoor gaan we aan de slag met een stapsgewijze aanpak:

1. De basis op orde

We hebben nu geen compleet zicht op de aanwezigheid en problematiek. Dat komt doordat arbeidsmigranten vaak niet ingeschreven staan en werkgevers/huisvesters deels niet bij de gemeente bekend zijn. Allereerst brengen we daarvoor onze basis op orde: eenvoudiger maken en faciliteren om in te schrijven, in beeld brengen van tijdelijke huisvesting. En voldoende toezicht en handhaving om het aandeel onzichtbare situaties en (deels) ongeoorloofde praktijken te verminderen.

2. Knelpunten gericht aanpakken

Uit de registratie en via handhaving zullen uiteenlopende knelpunten en misstanden naar voren komen. Hierop zullen we concrete vervolgacties ondernemen. Dat vereist een actieve houding vanuit de gemeente, gecombineerd met voldoende aandacht en deskundigheid.

3. Verbeteren van beleid en instrumenten

Daarna volgt het organiseren en aanscherpen van het gemeentelijk beleid op diverse terreinen. Deze volgende stappen en maatregelen vergen meer voorbereiding en kennen een langer uitvoeringstraject. Denk aan de (pilots voor) het realiseren van extra huisvestingslocaties of het opnemen van nieuw beleid in het omgevingsplan. Deze stappen werken we verder uit, nadat eerst uit de vorige stappen meer duidelijkheid is ontstaan over de gewenste koers.

Voor de aanpak is extra capaciteit noodzakelijk, met name voor Publiekzaken (BRP) en Handhaving. Dit betreft twee fte., € 200.000 voor het jaar 2025. Vooralsnog eenmalig, bij de Kadernota 2026 willen we de discussie voeren over structurele lasten en baten van onze aanpak. Door extra inschrijvingen in het bevolkingsregister en extra inkomsten in de vorm van verblijfsbelasting staan hier op termijn ook hogere inkomsten tegenover, echter in 2025 zal dit nog niet zichtbaar zijn.

Nadat de raad het beleidskader heeft vastgesteld gaat het college voortvarend aan de slag met de voorgestelde aanpak. Het college heeft hiervoor (onder voorbehoud van vaststelling van de beleidsvisie door de raad) een uitvoeringsprogramma vastgesteld en zal dit jaarlijks actualiseren. Ter informatie is het uitvoeringsprogramma bijgevoegd.

Beoogd (maatschappelijk) effect

- Een goede woon-, werk- en leefsituatie voor arbeidsmigranten in onze gemeente.
- Geen misstanden onder arbeidsmigranten door uitbuiting en mensenhandel.
- Zicht en grip op de situatie door betere registratie.
- Voorkomen van overlast in wijken.
- Een structurele aanpak die de gemeente lang vol kan houden.
- Uitvoering van de pilots voor huisvesting van arbeidsmigranten uit het coalitieakkoord.
- Financiële randvoorwaarden onder controle houden.

Kader / eerdere besluiten / voorgeschiedenis

- In het coalitieakkoord en collegeprogramma voor de periode 2022-2026 zijn ambities opgenomen met betrekking tot arbeidsmigranten. Dit betreft het voornemen twee pilots te starten voor kleinschalige huisvesting, invoering van verblijfsbelasting en betere registratie en het voornemen dat het college een beleidskader huisvesting arbeidsmigranten opstelt.
- In mei 2024 heeft de raad kennisgenomen van het 'Inventarisatierapport arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop', met een eerste aanzet voor de nu uitgewerkte aanpak. Tijdens deze bijeenkomst is ook de beleidslijn besproken om eerst de basis op orde te brengen, voordat vervolgstappen (zoals de pilots uit het coalitieakkoord) op een goede manier kunnen worden opgepakt.
- In de raadsvergadering van 12 december besluit de raad over het instellen van Verblijfsbelasting, die ook van toepassing is op arbeidsmigranten indien zij tijdelijk in de gemeente verblijven.

Participatie / betrokken partijen / personen

Gedurende de voorbereiding op het instellen van de Verblijfsbelasting is contact gelegd met (ook) huisvesters van arbeidsmigranten in de gemeente, zowel over de voorgenomen maatregel als over de kaders voor passende huisvesting.

Daarnaast heeft de gemeente via de deelname aan de Greenport Aalsmeer contact en overleg met werkgevers en huisvesters over het beleid met betrekking tot arbeidsmigranten. Dit contact beperkt zich niet tot werkgevers en huisvesters in de bloementelekt, maar betreft alle sectoren waarin arbeidsmigranten werkzaam zijn.

Gedurende de uitvoering van het uitvoeringsprogramma is communicatie een belangrijk aspect. Er zullen verschillende communicatiemomenten zijn richting verschillende doelgroepen zoals inwoners, huisvesters, arbeidsmigranten. Daarnaast worden bijvoorbeeld de huisvesters betrokken bij de invoering van een laagdrempelige registratie van arbeidsmigranten in het BRP.

Duurzaamheidsaspecten

Niet van toepassing.

Gezondheid

Landelijke onderzoeken (bijvoorbeeld het rapport Roemer) laten zien dat arbeidsmigranten relatief vaak te maken hebben met gevaarlijk werk en ongezonde woon- en leefomstandigheden. De voorgestelde aanpak is er (mede) opgericht om misstanden op dit gebied terug te dringen en de leefomstandigheden van arbeidsmigranten in de gemeente te verbeteren.

Varianten met argumenten voor en tegen

Meerdere aanpakken zijn overwogen en hebben geleid tot de voorgestelde beleidsvisie en aanpak.

Varianten hierop zijn:

- Maatregelen op alle beleidsterreinen tegelijkertijd in gang zetten
Een alternatieve aanpak is om met meer prioriteit en capaciteit direct parallel in te zetten op de verschillende stappen en vervolgacties die in de beleidsvisie zijn beschreven.

In de huidige situatie is er echter beperkt zicht op de omvang van de problematiek. We weten nog onvoldoende hoeveel arbeidsmigranten in de gemeente Nieuwkoop werkzaam en woonachtig zijn en hebben nog geen duidelijk beeld van de mate waarin knelpunten voorkomen (en welke vooral). Daarom kiezen we voor een stapsgewijze aanpak: allereerst zorgen voor overzicht en inzicht, door het sluitend maken van onze registraties en door via toezicht en handhaving de concrete casussen sneller in beeld te brengen. Op basis hiervan kunnen we betere keuzes maken welke vervolgaanpak noodzakelijk c.q. gewenst is.

- Structureel financieren van de benodigde extra inzet
Een ander alternatief is direct structurele middelen beschikbaar te stellen voor extra inzet op het beleidsterrein arbeidsmigranten.

Als gevolg van de beperkte capaciteit en inzet tot nu toe hebben we op het vlak van registratie en handhaving een achterstand die we de komende tijd versneld willen inlopen. Daarvoor is op korte termijn extra capaciteit noodzakelijk. Naarmate er meer duidelijkheid komt, kunnen we beter inschatten in hoeverre deze inzet structureel noodzakelijk zal zijn. Daarnaast levert de aanpak gaandeweg ook extra inkomsten op (gemeentefonds en verblijfsbelasting); daarmee krijgen we beter inzicht in baten/lasten, en kan op termijn een onderbouwde keuze over de dan benodigde financiering worden gemaakt.

- Concentreren op de huisvestingsopgave

We zouden ons in eerste instantie kunnen concentreren op de realisatie van één of meer nieuwe huisvestingslocaties voor arbeidsmigranten. Onderdeel van het coalitieakkoord is ook het voornemen om twee pilots voor huisvesting van arbeidsmigranten op te starten.

We hebben er niet voor gekozen om ons alleen, of nu al direct, daarop te richten. Twee extra locaties voor huisvesting leveren weliswaar een bijdrage aan verminderen van het tekort aan huisvesting van arbeidsmigranten, maar helpt niet om bestaande problemen en knelpunten op te lossen. Slechte woonsituaties worden hiermee niet opgeheven; wel neemt het aantal arbeidsmigranten toe, waardoor andersoortige knelpunten kunnen toenemen. Daarom de keuze om eerst onze basis op orde te brengen en vandaaruit verder te kijken naar hoe we kunnen bijdragen aan de (regionale) huisvestingsopgave.

- Niets doen; geen beleid vaststellen

De raad kan er ook voor kiezen geen beleid vast te stellen. Daarmee zijn de knelpunten echter niet weg, wordt de gemeente eveneens belast met extra taken en kosten. We zien nu al – bijvoorbeeld door hogere kosten voor opvang van dakloze arbeidsmigranten – dat niets doen ook kosten oplevert. Het heeft onze voorkeur om meer grip op de problematiek te krijgen en knelpunten proactief aan te pakken, door als gemeente een integrale aanpak te kiezen.

Voorgesteld besluit

1. De beleidsvisie Arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop (versie 27 november 2024) vast te stellen.
2. Voor 2025 € 200.000 (2 fte) beschikbaar te stellen om aan de slag te gaan met het op orde brengen van de basis en dit bedrag te dekken ten laste van het begrotingssaldo 2025.
3. Begrotingswijziging nr. 2025-04 vast te stellen.

Kanttekeningen / risico's en beheersmaatregelen

De keuze voor een structurele aanpak zoals voorgesteld in de beleidsvisie brengt met zich mee dat knelpunten en problematiek rondom arbeidsmigranten sneller zichtbaar wordt. Dit leidt er waarschijnlijk toe dat ook op andere beleidsterreinen (zoals bijvoorbeeld binnen het sociaal domein) eerder in beeld komt welke opgaven en mogelijke extra werkzaamheden nodig en/of gewenst zijn. Een ontwikkeling die we nu al zien, zo loopt de vraag naar (maatschappelijke) ondersteuning voor deze groep nu al op. Hierdoor kan naar voren komen dat op aanverwante beleidsterreinen een aanpassing of aanscherping van bestaand beleid nodig is en/of een budgetvraag ontstaat.

Om dit goed in beeld te houden wordt tenminste éénmaal per jaar een rapportage opgesteld aan de raad en zal het college hierbij de raad informeren over de stand van zaken en actualisatie van het uitvoeringsprogramma.

Financiële en Juridische gevolgen

Voor het in gang zetten van de eerste stap, het op orde brengen van de basis, is in 2025 een aanvullend budget van €200.000 (2 fte) nodig voor de inzet op registratie en handhaving. Om de voorgestelde aanpak op te zetten en achterstanden weg te werken zal tijdelijk een medewerker worden geworven bij burgerzaken (inschrijving BRP) en handhaving. We stellen voor dit bedrag te dekken ten laste van het begrotingssaldo 2025. Het saldo van de begroting is na vaststelling van de decemberwijziging € 456.000 positief en wordt na een raadsbesluit daarmee € 256.000 (positief).

Vooralsnog betreft bovenstaande een eenmalige kostenpost en we gaan ervanuit dat in ieder geval de inzet voor inschrijving, na opstart van de aanpak, door de tijd zal afnemen. Daarnaast zorgen, zoals

reeds beschreven, inschrijving van arbeidsmigranten en verblijfbelasting voor extra inkomsten (via het gemeentefonds en de betreffende belastinginkomsten). In 2025 willen we een eerste beeld krijgen van en welke structurele inzet noodzakelijk is.

Bij de kadernota 2026 willen we de structurele behoefte in beeld brengen en de structurele budgetvraag en dekking daarvan aan uw raad voorleggen. Zodat deze in de integrale afweging van de inzet van de gemeentelijke middelen kan worden meegenomen.

Bijlagen

1. Beleidsvisie Arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop
2. Uitvoeringsprogramma Arbeidsmigranten gemeente Nieuwkoop (ter informatie)

Advies meningsvormende raad